

РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА
МИНИСТЕРСТВО ЗА ФИНАНСИИ
Сектор за макроекономска политика

КРАТКОРОЧНИ ЕКОНОМСКИ ДВИЖЕЊА

Декември 2008 година

Скопје, февруари 2009 година

РЕЗИМЕ НА НАЈВАЖНИТЕ КРАТКОРОЧНИ ЕКОНОМСКИ ДВИЖЕЊА

Декември 2008 година

- Намалување на индустриското производство од 10,1% на годишна основа
- Стабилизирање на инфлацијата на годишно ниво од 4,1%, со месечен раст од 0,3%
- Зголемен извоз на стоки (во евра) за 9,9% во 2008 година, со истовремен пораст на увозот на стоки за 22,4%
- Раст на приходите на Централниот буџет за 12,7% во периодот јануари-декември од 2008 година, со истовремен раст на расходите за 17,4% (силен раст на капиталните расходи од 53,6%)
- Забавена динамика на кредитирањето во декември 2008 година, но сепак силен раст од 34,4% на годишна основа, и намален пораст на вкупниот депозитен потенцијал на недржавниот сектор од 10,4%
- Незначителен пад на бројот на невработени, кој во декември изнесува 343.363 лица.

1. Реален сектор

1.1. Кумулативниот индекс на индустриското производство за 2008, во однос на истиот од претходната година, забележа пораст од 5,5%.

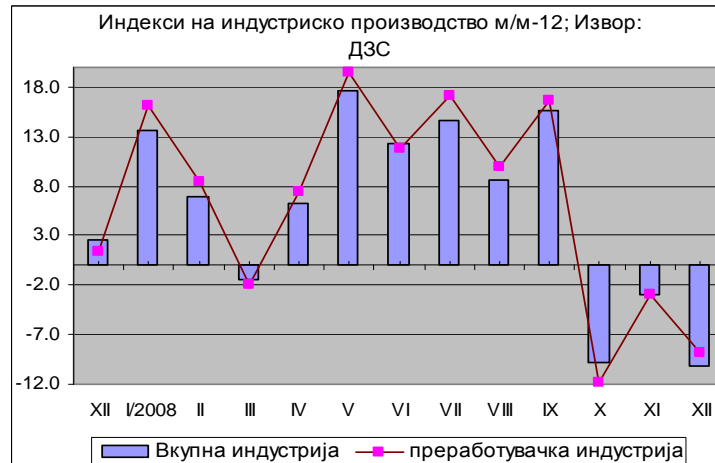
Во декември 2008 година, индустриското производство забележа намалување на годишна основа од 10,1%, поради случувањата во светската економија, односно светската финансиска криза.

Анализата на индексот на физичкиот обем на индустриското производство на годишна основа укажува дека негативните резултати во декември се должат на намалената активност во дури 13 гранки од вкупно 24 индустриски гранки. Како една од главните причини за ваквата динамика во производството е слабата активност во секторот на

основни метали, каде е регистриран годишен пад од 58,1%, во производството на облека со пад од 15,9%, производство на кокс, деривати на нафта и нуклеарно гориво со пад од 71,1%, производството на машини и уреди, неспомнати на друго место со пад од 8,9%, и други. Намаленото производство се должи на намалената надворешна побарувачка поради глобалната рецесија, имајќи во предвид дека голем дел од ова производство е наменето за извоз.

Индексот на индустриското производство на месечна основа забележа намалување за 7,3%.

Бројот на работниците во индустрија во декември 2008 година, во однос на истиот месец од претходната година, намален за 3,7%.

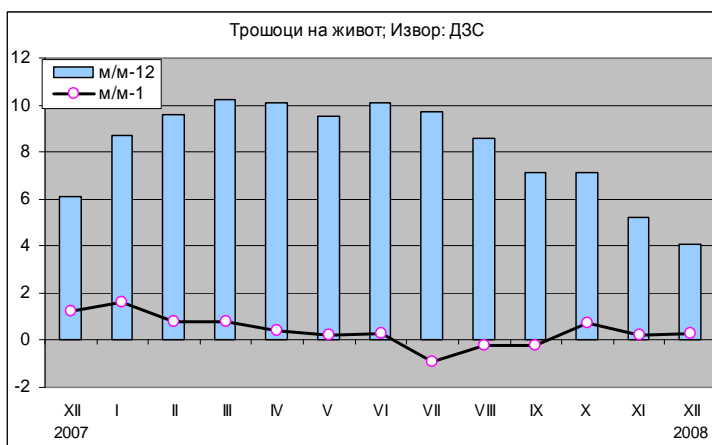
Ефектите од падот на цените на светските берзи, прва ги почувствува металуршката индустрија. Драматичниот пад на цените на металите ги доведе компаниите од оваа индустрија во незавидна позиција. Овие компании генерално се извозници на светските пазари, па нивното намалено производство автоматски значи и помал извоз. Сепак, намаленото производство секако ќе биде придружено со помал увоз на сировини за преработка, па оттука ефектот врз нето извозот не би можел со сигурност да се предвиди.

Според очекувањата на менаџерите на претпријатијата, тековната економска состојба на претпријатијата во декември 2008 година, е оценета како многу

неповолна во однос на претходните месеци. Просечното искористување на капацитетите на претпријатијата во декември 2008 година, во однос на претходниот месец е намалено за 59,5%. Обемот на производството на претпријатијата во изминатите три до четири месеци опаѓа и продолжува да паѓа и во тековниот месец. Оценката за очекуваниот обем на производството за наредниот период е најнеповолна. Оценката за очекуваниот број на вработени, исто така, е неповолна.

1.2. Во периодот јануари-декември 2008 година, цените на стоките за лична потрошувачка, мерени преку индексот на трошоци на живот, се зголемија за 8.3% во однос на истиот период од претходната година.

Трошоците на живот во декември 2008, во споредба со декември 2007 година, се зголемија за 4,1%. Растот главно се должи на зголемените трошоци за исхрана од 6,3%, ресторани и хотели 6,8%, услуги 5,1%, тутун и пијалаци 4,4%, домување 11,2%, стан (станарина, вода и услуги) 6,0%, итн.

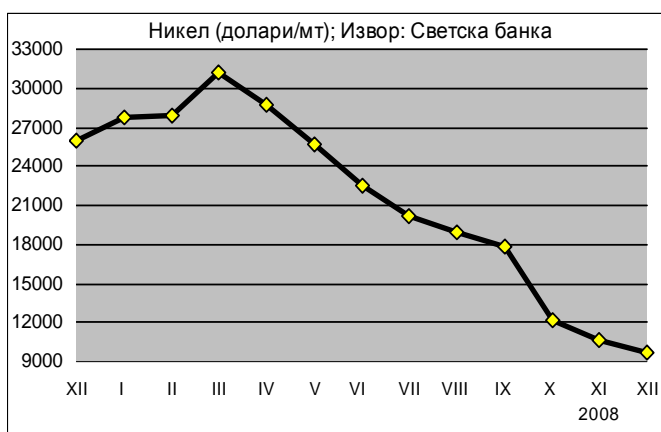
Индексот на трошоците на живот во декември 2008 година во споредба со ноември 2008 година е повисок за 0,3%.

Вредноста на потрошувачката кошница за исхрана и пијалаци за едно четиричлено домаќинство за декември 2008 година, пресметана врз основа на цените на мало, изнесува 12.575 денари и во однос на претходниот месец е повисока за 2,8%.

Во декември 2008, индексот на цените на мало забележа понизок раст на годишна основа во споредба со индексот на трошоци на живот. Така, индексот на цени на мало во декември 2008 година забележа зголемување од 2,8% во однос на декември 2007. На кумулативна основа, во периодот јануари-декември, цените на мало се повисоки од 6,7%. Зголемување на цените е евидентирано во групата на земјоделски производи од 18,6%, прехранбените производи од 15,0%, индустриско-прехранбени производи од 14,0% и стоки од 8,6%.

1.3. Во декември 2008 година, на светските берзи е забележано намалување на цените на најголемиот дел од металните и нафтените производи.

Во декември, цената на нафтата на светската берза се намали за 21,9% во однос на претходниот месец, и достигна 41,58 долари за барел. Споредено со декември од претходната година, цената на нафтата е намалена за 54,5%.

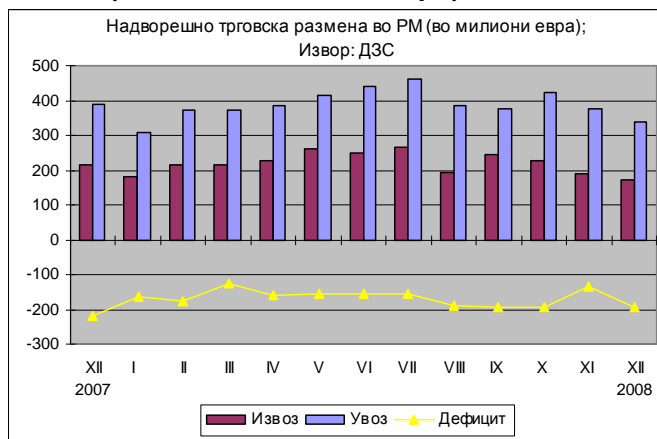
Во рамки на металните производи, никелот, како производ со високо учество во македонскиот извоз, забележа месечен пад на цената од 9,5% и достигна цена од 9,686 долари за еден метрички тон (\$/мт).

Во овој период, веќе шести месец по ред, стабилни останаа цените на челикот и челичните лимови.

2. Надворешен сектор

2.1. Во 2008 година, вкупната надворешно-трговска размена (изразена во евра), забележа пораст од 17,5% (1.091,2 милиони евра) во однос на минатата година.

Притоа, физичкиот обем на извозот е зголемен за 3,6%, а неговата вредност достигна 2.689,2 милиони евра, што претставува пораст од 9,9%. Зголемувањето на количинскиот увоз на стоки изнесува само 0,3%, а неговата вредност оствари износ од 4.643,4 милиони евра, или пораст од 22,4%.

При вакви движења, дефицитот во размената остварен во 2008 година, пред се, поради поинтензивниот вредносен пораст на увозот од извозот, забележа пораст од 44,9% (605,6 мил. евра) во однос на истиот остварен минатата година и изнесува 1.954,2 милиони евра. Зголемениот дефицит во 2008 година, во поголем дел се должи на порастот на негативното салдо во размената на енергија (255 мил.евра), односно зголемениот увоз на нафта и производи од нафта (36,6%) и електрична енергија (29,9%).

Увоз на нафта и производи од нафта*)				
	I-XII 2007	I-XII 2008	Салдо 2008-2007	Стапки во%
Kr	1.226.410.225	1.256.628.156	30.217.931	2,5
EYP	458.952.977	626.926.665	167.973.688	36,6
\$	631.844.977	933.218.995	301.374.018	47,7

*)Претходни податоци

Увоз на електрична енергија*)				
	I-XII 2007	I-XII 2008	Салдо 2008-2007	Стапки во%
MWh	2.931.052	2.955.768	24.716	0,8
EYP	180.788.201	234.888.821	54.100.620	29,9
\$	252.998.411	347.111.886	94.113.475	37,2

*)Претходни податоци

Значајно учество (26,8%) во продлабочувањето на трговскиот дефицит оваа година има и намалувањето на позитивното салдо на размената кај железо и челик за 162,6 милиони евра, во однос на 2007 година. Истовремено, 11,5% од зголемениот дефицит се должи на порастот на увозот на друмските возила, кој изнесувааше 70 милиони евра или 30,2%.

2.2. Главни групи производи (според СМТК) со најголемо учество во извозот во овој период се: железо и челик со 32,3%, облека 18%, нафта и производи од нафта 7,6%, метална руда и метални отпадоци 5,6%, пијалаци и тутун 5,5%, овошје и зеленчук 4,2%. Овие шест групи производи сочинуваат 73,2% од вкупниот извоз на државата.

Најголем дел од кумулативниот увоз на стоки оваа година отпаѓа на: нафта и производи од нафта (626,9 мил. евра, 13,5%), железо и челик (505,2 мил. евра, 10,9%), текстилни предива и слично (316,2 мил. евра, 6,8%), друмски возила (302,2 мил. евра, 6,5%), електрична енергија (234,9 мил. евра, 5,1%), метална руда и метални отпадоци (173,2 мил. евра, 3,7%), индустриски машини и делови (139,7 мил. евра, 3,0%) и друго.

2.3. Гледано по региони, во 2008 година, Европската унија (ЕУ 27) има доминантно учество во вкупната

Извоз на железо и челик *)					Увоз на железо и челик*)				
	I-XII 2007	I-XII 2008	Салдо 2008-2007	Стапки во%		I-XII 2007	I-XII 2008	Салдо 2008-2007	Стапки во%
,000Т	1.119,2	1.015,9	-103,3	-9,2	,000Т	953,4	892,3	-61,1	-6,4
Мил. ЕУР	921,3	867,5	-53,8	-5,8	Мил. ЕУР	396,4	505,2	108,8	27,4
Мил.\$	1.261,3	1.292,1	30,8	2,4	Мил.\$	543,6	757,3	213,7	39,3

*)Претходни податоци

*)Претходни податоци

надворешно-трговска размена од 52,2% (извоз на стоки 59,5% и увоз на стоки 48,2%). Извозот во Европската Унија е поголем за само 0,3%, а увозот бележи поинтензивен пораст од 21,4%, во однос на 2007 година. Во 2008 година, 85,1% од трговскиот дефицит на земјата е остварен во трговската размена со Русија, Кина, Швајцарија, Полска, Турција, Украина, Бразил, Индонезија и Словенија.

2.4. Гледано по валутна структура, еврото станува се по доминантно, при што 75% од надворешно-трговската размена во 2008 година е реализирана во евра и во однос на минатата година претставува пораст од 4,6 процентни поени (п.п.). На страната на извозот и увозот, еврото е застапено со 78,5% и 73%, соодветно и во однос на истиот период лани претставува поинтензивен пораст кај извозот за 7,8 п.п., а кај увозот 2,8 п.п..

НАДВОРЕШНО-ТРГОВСКА РАЗМЕНА на Република Македонија (по валути); пресметка: МФ
- по валути -

валута	I-XII 2007						I-XII 2008						апсолутна промена во валутна вредност	релативна промена во валутна вредност (во %)
	колич. 000 т	извоз во валута	просечен курс на денарот во однос на валутите	извоз во денари	структ. во %	колич. 000 т	извоз во валута	просечен курс на денарот во однос на валутите	извоз во денари	структ. во %				
EUR	2.770	1.730.608.346	61,1838	105.885.194.920	70,7	3.084	2.107.801.272	61,2654	129.135.288.050	78,5	377.192.926	21,8		
USD	822	957.735.722	44,7184	42.828.409.111	28,6	640	840.863.757	41,8646	35.202.424.841	21,4	-116.871.965	-12,2		
EUR+USD	3.592			148.713.604.031	99,3	3.724			164.337.712.891	100,0				
вк извоз:	3.600			149.763.545.944	100,0	3.731			164.414.131.749	100,0		9,8		

Извор: Државен завод за статистика и НБРМ

3. Фискален сектор

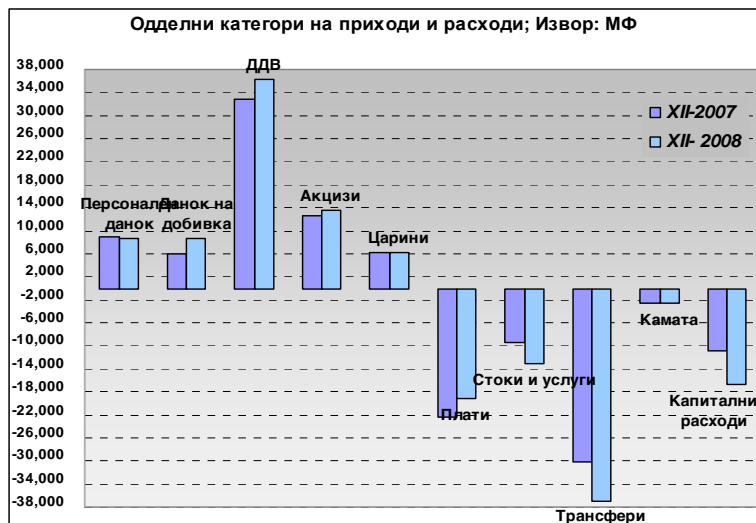
3.1. Во периодот јануари-декември 2008 година, вкупните приходи на Централниот буџет изнесуваат 85.843 милиони денари (21,1% од БДП), што претставува зголемување од 12,7% во однос на истиот период од минатата година. Ваквото помало зголемување на кумулативот на

приходите се должи на намалувањето на приходите од ДДВ во месец декември (поради поголеми враќања по основа на ДДВ) и покрај подобрената наплата на даночните приходи, што особено се одразува кај приходите од индиректните даноци, како и поголемиот раст на неданочните приходи поради исплатата на дивидендата од Телеком.

Даночните приходи во овој период се реализирани во износ од 75.840 милиони денари, што претставува зголемување од 10,2% во однос на истиот период минатата година.

Учеството на ДДВ во вкупните даночни приходи во 2008 година е доминантно и изнесува 47,7%, а на акцизите 17,9%, при

што, од овие два даноци се остварени приходи од 49.730 милиони денари, односно речиси 2/3 од вкупните даночни приходи (12,3% од БДП). Гледано по одделни категории, приходите од ДДВ забележаа пораст од 9,7%, акцизите од 12,4%, данокот на добивка од цели 45,5% односно досега остварени 95,3% во однос на ребалансираниот план (иако со намалена стапка од 10%), приходите од царина се остварени речиси на исто ниво или повеќе за 1,2%), додека приходите од персоналниот данок се намалени само за 2,2% споредено со истиот период лани и покрај намалената и унифицирана даночна стапка од 10%. Неданочните приходи се зголемени за 45,0% во однос на истиот период минатата година, најмногу поради исплатата на дивидендата од Телеком за 2007 година во износ од 3.784 милиони денари.

3.2. Во периодот јануари-декември 2008 година, вкупните расходи на Централниот буџет изнесуваат 88.588 милиони денари (21,8% од БДП), што е повеќе за 17,4% во однос на истиот период од 2007 година.

Во структурата на реализираните вкупни расходи тековните расходи (71.969 милиони денари) учествуваат со 81,2%, додека капиталните расходи забележуваат учество од 18,8%, што претставува подобрување на расходната структура на трошоците од аспект на понагласена развојна компонента.

Најголеми расходни ставки се трансферите (37.132 милиони денари), а втори по големина се платите и надоместоците (19.294 милиони денари). Во вкупните расходи на Централниот буџет, расходите за плати и надоместоци во овој период учествуваат со 21,8% и во однос на истиот период лани се намалени за 13,5%.

Расходите за стоки и услуги се извршени во износ од 13.090 милиони денари, односно имаат поголемо остварување во споредба со 2007 година за 37,4%.

Во делот на трансферите, во овој период се потрошени 22,7% повеќе средства споредено со истиот период 2007 година и претставуваат најголема расходна ставка, односно учествуваат со 41,9% во вкупните расходи (9,1% од БДП). Ваквото остварување се должи во дел и на фактот дека во дотациите до единиците за локална самоуправа се трансферира дел од данокот на додадена вредност, а се зголемува и бројот на единици за локална самоуправа кои

преминаа во втората фаза на децентрализација, при што се исплаќаат блок дотациите на 62 општини за финансирање на пренесените надлежности (средствата за исплата на плати и надоместоци на вработените во локалните јавни установи и материјалните трошоци). Трансферите кон Фондот за пензиско и инвалидско осигурување се извршени во износ од 9.664 милиони денари или за 366 милиони денари помалку (3,7% намалување). Каматите се реализирани во износ од 2.453 милиони денари што е помалку за 3,2% во споредба со 2007 година.

Во анализираниот период средствата за капитални расходи изнесуваат 16.619 милиони денари (само во месец декември се реализирани 6.547 милиони денари), што претставува зголемување од 53,6% во споредба со истиот период 2007 година (4,1% од БДП).

3.3. Оттука во периодот јануари- декември 2008 година остварен е дефицит на Централниот Буџет од 2.745 милиони денари (0,7% од БДП), додека дефицитот на консолидираниот буџет изнесува 3.253 милиони денари (0,8% од БДП).

4. Монетарен сектор

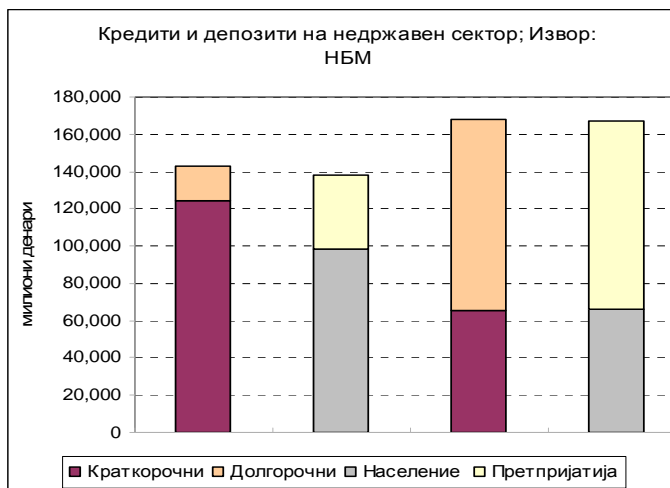
4.1. Во декември 2008 година примарните пари¹ покажуваат пораст од 7,8% на годишна основа (6,6% во ноември) во услови на раст на вкупните ликвидни средства на банките, од 16,6% и намалената побарувачка на готовите пари во оптек за 1,7%.

На месечна основа примарните пари забележаа раст од 12,6%, кој се должи на истовремен пораст на двете компоненти, зголемување на вкупните ликвидни средства на банките, од 13,7% и на готовите пари во оптек од 11,2%.

Во декември 2008 година, во услови на тендер на износи, каматната стапка на благајничките записи го задржа нивото од 7%.

Каматните стапки на државните хартии од вредност изнесуваат 7,49% за три месечните државни записи, 7,81% за шест месечните и 7% за дванаесетмесечните.

Беа одржани вкупно 7 аукции, во услови на тендер со каматни стапки за тримесечните, шестмесечните и дванаесетмесечните државни записи и тоа: четири аукции за тримесечните државни записи од кои две редовни и две вонредни аукции, две аукции за шест месечните државни записи една редовна и една вонредна аукција и една аукција на дванаесетмесечните државни записи.

¹ Примарните пари се пресметани како збир од готовите пари во оптек, готовината во благајна и сметките на банките вклучително задолжителната резерва на девизните депозити.

4.2. Вкупниот депозитен потенцијал на недржавниот сектор² бележи забавен раст од 10,4% во однос на минатата година (наспроти 12,3% во ноември 2008 година). На месечна основа по двомесечен пад вкупните депозити во декември се повисоки за 0,5%, како резултат на зголеменото штедење на населението и речиси непроменета состојба на депозитите на претпријатијата.

Во декември 2008 година, денарските депозити бележат пад од 2,2% на месечно ниво, додека девизните депозити остварија раст од 2,6% (целосно поради девизните депозити на корпоративниот сектор). На годишно ниво денарските депозити забележаа пад од 3,2%, додека девизните депозити остварија пораст од 22,4%.

Од аспект на секторската структура состојбата на депозитите на корпоративниот сектор е речиси непроменета на месечно ниво, додека заштедите на населението регистрираат зголемување од 0,6%. Во однос на минатата година депозитите на населението и претпријатијата се повисоки за 11,7% и 5,9%, соодветно.

Анализата на рочната структура за декември покажува засилен раст на долгорочните депозити за сметка на краткорочните, така што долгорочните бележат раст од 81,0%, додека краткорочните 4,4% на годишна основа. На месечна основа краткорочните депозити се речиси на исто ниво, односно се зголемени само за 0,2%, а долгорочните се зголемени за 3,0%.

4.3. Во декември 2008 година се забележува уште поголемо забавување на растот на кредитите кон приватниот сектор. Месечниот пораст на кредитите од 1,2% произлегува главно од зголеменото кредитирање на корпоративниот сектор. Во однос на минатата година кредитниот раст, бележи забавување и изнесува 34,4% (наспроти 37,8% во ноември).

Месечниот пораст на кредитите на населението во декември е со намален интензитет, што произлегува главно поради забавениот раст на кредити кон населението и изнесува 0,7% (наспроти 1,1% во ноември), а кредитите на претпријатијата регистрираа помал пораст од 1,6% (наспроти 1,9% во ноември). На годишна основа, пласманите кон населението и претпријатијата се зголемија за 37,6% и 32,5%, соодветно.

Во рамки на кредитите на претпријатијата, на годишна основа се забележува пораст на краткорочните и долгорочните кредити на претпријатијата, од 34,9% и 30,6% соодветно. На месечна основа, краткорочните кредити на претпријатијата забележаа забавен пораст од 0,6%, додека долгорочните кредити се со забрзан раст од 2,4%.

Од аспект на валутата, денарските кредити (кои ги вклучуваат и кредитите со валутна клаузула) бележат пораст од 37,4% на годишно ниво. Девизните кредити бележат пораст од 25,3% на годишна основа. Во однос на минатиот месец денарските пласмани се зголемени за 1,6%, додека девизните кредити се пониски за 0,1%.

4.4. Во декември 2008 година просечната пондерирана каматна стапка на денарските кредити изнесува 9,8%. Просечната каматна стапка на девизните кредити забележа пад од 0,6 п.п. во однос на минатиот месец и се наоѓа на ниво од 7,2%. Во однос на минатата година се забележува релаксирање на каматните услови на банките, односно просечната каматна стапка на денарските кредити остварува пад од 0,1 п.п, односно 1,3 п.п. на девизните кредити. Меѓу банките, анализирано според големината, големите банки имаат

²

Вкупниот депозитен потенцијал ги вклучува немонетарните и квази депозитите.

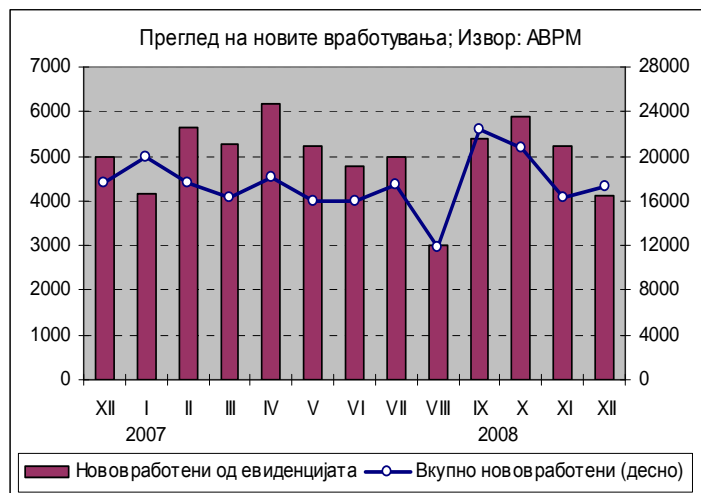
најниска пондерирана активна каматна стапка, 9,0% за денарски и 6,8% за девизни кредити. Пасивната каматна стапка на денарските депозити во декември 2008 година регистрира исто месечно ниво и изнесува 6,5%, додека на годишна основа истата бележи зголемување од 1,2 п.п. Просечната каматна стапка на девизните депозити е зголемена во однос на минатиот месец за 0,1 п.п. и изнесува 3,0% а на годишна основа бележи пораст од 1,0 п.п.

4.5. Бруто девизните резерви во декември 2008 година изнесуваат 1.494,9 милиони евра и во однос на декември 2007 година остварија пад од 1,9%. На месечно ниво истите бележат пад од 5,9%, во услови на нето продажба на девизниот пазар од 40,5 милиони евра. НБРМ преку девизните трансакции вршеше повлекување на ликвидни средства. На девизниот пазар се забележа зголемена побарувачка на девизи и како одговор на тоа продажба на девизи од страна на НБРМ. Преку трансакциите на девизниот пазар НБРМ креираше ликвидност.

5. Социјален сектор

5.1. Во период јануари-декември 2008 година, во Агенцијата за вработување на Република Македонија регистрирани се вкупно 210.010 засновани нови работни односи. Од вкупниот број 42,4% се однесуваат на неопределено време, додека останатиот дел се однесува на определено време и вршење сезонски работи. Споредено со истиот период од минатата година, се забележува зголемување на бројот на нововработени за 9,7%.

Притоа, во текот на месец декември засновани се 17.322 нови работни односи, каде 23,7% од новите вработувања се од евиденцијата на невработени. Одливот на лица од регистарот на Агенцијата за вработување во декември изнесува 8.167 лица, од кои 50,2% претставуваат нови засновани работни односи. Како прилив во Агенцијата се регистрирани 8.164 лица, каде 41,4% се лица на кои им престанал работниот однос.

Како прилив во Агенцијата се регистрирани 8.164 лица, каде 41,4% се лица на кои им престанал работниот однос.

Резултатот е намалување на невработеноста за 21 лице, односно 0,01% споредено со претходниот месец. Така, во декември 2008 година бројот на невработени изнесува 343.363 лица.

Од нив, 71.589 (20,8%) се изјасниле дека се пријавуваат само за остварување на правото на здравствено осигурување, а останатите активно бараат работа. Во однос на истиот месец од минатата година, бројот на невработените лица е намален за 3,8%.

Најголем процент од невработените, односно 66,5% се од урбани средини (градско население), додека 57,8% се мажи. Анализирани според степенот на образование, поголемиот дел, односно 52,8% од невработените се неквалификувани или полуквалификувани, додека 7,1% имаат вишо или

повисоко ниво на образование. Гледано според возрасните групи, најголемиот дел од невработените (59,9%) припаѓаат во категоријата 25-49 години. Според времето на чекање на вработување, 51% од невработените бараат работа од една до седум години, додека 30,8% бараат работа осум години и повеќе.

5.2. Во декември 2008 година, во Фондот на пензиското и инвалидското осигурување евидентирани се 273.281 пензионери, што претставува годишно зголемување од 0,3%. Во однос на минатиот месец, бројот на корисници на пензија се намалил за 248 лица.

За исплата на пензии, овој месец се потрошени 2.510,5 милиони денари. Во декември 2008 година, вредноста на просечната пензија изнесуваше 9.541 денар, што на годишно ниво претставува пораст од 21,6%. Соодносот на просечната пензија со просечната исплатена нето плата во ноември 2008 година) изнесува 56,6%.

5.3. Бројот на корисници на социјална парична помош во ноември 2008 година (последни расположливи податоци) изнесува 55.453 домаќинства, што претставува зголемување за 1779 корисници во однос на претходниот месец.

Притоа, за исплата на социјална парична помош се потрошени околу 121,6 милиони денари, односно 52,4% од исплатите за социјална помош по сите основи. За помош по основ на туѓа нега, во ноември се потрошени околу 87,1 милиони денари за 20.533 лица, односно 37,5% од исплатите за социјална помош по сите основи. Како корисници на постојана парична помош, во овој месец се регистрирани 5.285 лица и за нив се потрошени околу 18,7 милиони денари, додека здравствена заштита користат 5.228 лица, за што се потрошени 4,6 милиони денари. Наведените расходи за социјална помош претставуваат 4,6% од вкупните реализирани социјални трансфери во ноември.

5.4. Во периодот јануари–ноември 2008 година (последни расположливи податоци) споредено со истиот период од 2007 година, забележан е пораст на просечната номинална и реална нето плата за 10,2%, односно 1,4%.

Во ноември 2008 година просечната нето-плата по вработен изнесуваше 16.859 денари, што на годишна основа претставува номинален раст од 10%, додека реално просечната плата е повисока за 4,6%. Процентот на невработени кои не примиле плата во ноември 2008 година изнесува 7,8%. Споредено со истиот период од минатата година, процентот е понизок за 3,2 процентни поени.

